

İhlâs ve uhuvvet

Mahmut Bey: “İhlâslı olmak için nasıl olmak gerekir? İhlâs ile uhuvvet arasındaki farkı açıklayabilir misiniz?”

İhlâs uhuvveti, uhuvvet de ihlâsı perçinler. İçteki ihlâs ve samimiyet, uhuvvete yansır. Müslüman'ın, Müslüman kardeşine Allah rızası için gösterdiği sevgi, güven, dayanışma, yardımlaşma ve kardeşlik ruhu da ihlâs ile zirveye çıkar.

Dinde ihlâs, Kur'ân'a dayalı bir mefhumdur. Kur'ân'ın; “Muhakkak Biz sana kitabı hak ile indirdik. Dini Allah'a tahsis ederek, ihlâs ile sadece Allah'a ibadet et. Dikkat edin, halis din Allah'ındır!”¹ veya “De ki: ‘Dini yalnız Allah'a tahsis ederek, sadece O'na ihlâsla ibadet etmekle emr olundum. Ve Müslüman'ların ilki olmakla emrolundum”² ya da, “De ki: Dinimin yalnız Allah'a ait olduğunu bilerek, yalnız O'na ihlâsla ibadet ederim”³ yahut “Oysa onlar, doğruya yönelerek, dini yalnız Allah'a has kılarak, ihlâs içinde yalnız Allah'a ibadet etmekle, namaz kılmakla ve zekât vermekle emrolundular”⁴ âyet-i kerimelerinde “ihlâs” çok net biçimde işlenmekte ve Müslümanlardan istenmektedir.

Peygamber Efendimizin (asm), “Bilenlerin dışında insanlar helâk olur. Bildiklerini yaşayanların dışında bilenler helâk olur. Bildiklerini ihlâsla yaşayanların dışında, amel sahipleri helâk olur. İhlâslı olanlar da büyük bir tehlike üzerindedirler”⁵ hadis-i şerifi, dem ve damarlarımıza işlemekte, kulaklarımızı çınlatmakta, kalbimizi titretmektedir.

Görülüyor ki, yüce dinimiz “ihlâsı” bütün amellerimizin ve davranışlarımızın zirvesine yerleştirmektedir. Bu durumda, hadisteki kurtuluş sırasına göre, zirveden aşağıya doğru amellerimizi bir sıraya koymak istersek; karşımızda bir zorunlu gereklilik olarak: Önce ihlâsı, sonra ameli, sonra da bilgiyi görürüz.

Bu sıralama, hiç şüphesiz bilgiye ve amele reddiye değil; “ihlâsa” verilen önem ve önceliktir.

İhlâsı içtenlik, samimiyet ve özgünlük kavramlarıyla açıkladığımızda, vahiy dininin ihlâsı neden ön plâna aldığı daha iyi anlaşılabilir olacaktır. İhlâs ve içtenlikten sonra

“amel”in gelişinin mânâsı şudur: Amel hata kaldırır; ama içtenlik ve ihlâs hata kaldırmaz. Yani ameldeki hatalar—bilhassa kişinin bilgisi dışında olursa—affa uğrayabilir. Burada dinin “kolaylık, rahmet ve mağfiret” yönü hemen devreye girer ve ağırlığını koyar. Ancak içtenlik ve özde hata vâkî olursa, yani ihlâsta zafiyet bulunursa, yani—söz meclisten dışarı—amelin “niçininde” biraz riya, gösteriş ve Allah’tan başkasına da temayül söz konusu olursa,—maazallah—amelin “hepsini” iptale götürecektir bir fesadın da kapısı aralanmış olur.

O halde, temel programımız: Önce sırf Allah’ın rızasını tahsil etme “kast ve niyetini” taşımak. Sonra “gücümüz yettiği kadar” amel yapmak. Sonra bilmediklerimizi “öğrenmek” olmalıdır.

Bu sıralamayı uhuvvet için de düşünmek mümkündür. Mü’minleri “kardeş” ilân eden6 Kur’ân, kardeşler arası hak ve hukukun korunmasına büyük önem veriyor. Kur’ân’a göre, kardeşler arası ilişkilerin başına yine, sırf Allah’ın rızasını tahsil gayreti, niyeti ve kastı yerleştirilmelidir. “Elhubbu fillah ve’l-buğzu lillah” olarak formüle edilen “Allah için sevmek ve Allah için buğz etmek”, ihlâsın uhuvvete yansımış hâlinden başka bir şey değildir.

Keza Kur’ân, takvayı beşerî ilişkilere dayalı olarak da izah eder. Yani mü’min kardeşinin olumsuz davranışlarına karşı öfkeyi yutmak ve kusurlarını affetmek Kur’ân nazarında “takva”dan ibarettir.7

İhlâs ve uhuvvetin din için, dünya için, âhîret için ve hizmet için vazgeçilmez önemine binaen; Üstad Bedüzzaman Hazretleri her iki mefhuma da ayrı ayrı risâleler tahsis etmiş ve önemle işlemiştir.8

İhlâs ve uhuvvete tam muvaffak olmak için birbirimize duâ etmekten başka çaremiz var mı?

Dipnotlar:

- 1- Zümer Sûresi, 39/2,3
- 2- Zümer Sûresi, 39/11,12
- 3- Zümer Sûresi, 39/14
- 4- Beyyine Sûresi, 98/5
- 5- Keşfü’l-Hafâ, 2/312
- 6- Hucurât Sûresi, 49/10
- 7- Âl-i İmrân Sûresi, 3/133,134
- 8- Lem’alar, s.152-172; Mektûbât, s. 253-261